

Lokalhistorisk hjørne

— ved Egil M. Kristiansen —

HELTEN: Trolig det siste bildet som er tatt av Leif Hagen, i frigjøringsdagene 1945. Foto: ukjent. Domkirkeoddens fotoarkiv.

Det var på Kongedagen

Han var aldri i tvil, han ville kjempe for konge og fedreland. Mens andre nølte, var 23 år gamle Leif Hagen klar til krigsinn-sats allerede i morgentimene 9. april 1940. I fem år kjempet han mot tyskere og nazister, ofte med livet som innsats. Men han berget seg hver gang. Helt til freden skulle feires og Kongen ønskes velkommen hjem, da gikk det fryktelig galt.

Mye var uklart 9. april 1940, og det kom aldri noen ordre om at de ver-nepliktige skulle møte umiddelbart. Første mo-biliseringsdag ble satt til 11. april, og innkallingen skulle skje med brev til den enkelte. Men fenrik

Lars Gjøviken i DR 2s Mo-tormitraljøreeskadronen svingte likevel innom Ot-testad stasjon, som var es-kadronens frammostested, da han i morgentimene 9. april var på veg til Stange. På stasjonstrappa satt det en enslig unggutt. – *Nå*

har jeg ventet lenge på deg, sa **Leif Hagen** da Gøviken dukket opp. De to var sam-bygdinger og kjente hver-andre fra før. I dagene som fulgte fikk de begge føle krigens brutalitet i harde sammenstøt med tyskerne, fra Strandlykkja i sør til

Tretten i Gudbrandsdalen i nord.

Etter de voldsomme kamp-handlingene på Tretten, der nesten hele tettsted-et brant ned til grunnen, måtte avdelingen deres søke tilflukt på setrene i området ved Flaksjøen i Ringebu-fjellet, og krigen utviklet seg slik at de aldri kom tilbake til fronten. Da de norske styrkene i Sør-Norge hadde kapitulert, ble soldatene sendt hjem, enkeltvis eller i små grup-per. Sjefen deres, rittmester

Johan M. Aamoth, under-streket i sin avskjedstale at de ikke var dimittert, bare permittert. Det var det flere av dem som la seg på sinne, en av dem var Leif Hagen. Allerede høsten 1940 var 23-åringen i gang med å danne den første hemme-lige motstandsgruppa på Stange. Tidlig kom han også med i det aktive mot-standsmiljøet på jernbane-verkstedet i Hamar, der han arbeidet. I årene som fulgte deltok han i flere svært dristige og farlige aksjoner, blant annet med fjerning av store mengder ammunisjon fra en gjen-glemte godsvogn på Dov-refjell. Ammunisjonen ble kjørt til ulike hemmelige lagre som Hjemmestyrkene disponerte på Hedmarken og i Gudbrandsdalen.

6. februar 1944 var han med i slippgjengen som tok i mot det første flyslippet på Hedmarksvidda, og tre uker tidligere hadde han deltatt i den mest spekta-kulære aksjonen som ble utført her i distriktet, det som senere ble kalt "kup-pet på Hamar sjukehus". På dristig vis klarte Leif Hag-en og tre andre å få den hardt torturerte og strengt bevoktede **Kirsten Smith** ut fra sjukehuset, før Gestapo rakk å sende henne tilbake til fengselet og nye skjerpede avhør (les mer om dette i Stange His-torielags årbok 1994).

Etter tyskernes opprul-ling av milorg-basen på Hedmarksvidda, i oktober 1944, måtte Leif Hagen, sammen med flere andre, rømme til Sverige. Men i februar 1945 var han til-bake i Norge, og drev helt fram til frigjøringen in-struksjon av milorg-grup-per i Ringsaker.

Den 7. juni 1945 kom Kong Haakon hjem til Norge, og det var feiring og jubel over hele landet. På Tjuv-holmen i Hamar skulle det, som mange andre steder, være kongesalutt, og Leif Hagen og kameraten **Johs Larsen** sto for salutter-ingen. 21 ladninger skulle avfyres, med 10 sekunders mellomrom. De hadde kom-met til nummer 19 da det katastrofale skjedde. En feil gjorde at ladningen gikk av umiddelbart, og i den kraftige eksplosjonen ble Hagen drept momentant, mens Larsen ble alvorlig skadet og fikk et langva-rig sjukehusopphold. Men sorgen over kameraten var verre.

– *Det blir uansett snakket pent om de døde, men når*

det gjelder Leif Hagen, finnes det bare et dekkende uttrykk: Kjernekar, sa Johs Larsen 50 år senere. Det samme følte også de andre kame-ratene i Milorg. Han tok som regel de vanskeligste oppgavene sjøl, uredde og oppofrende tenkte han mer på andres sikkerhet enn sin egen. *"Han syntes det var en selvfølge å sette sitt eget liv på spill for å redde sine ka-merater"*, skrev sjefen hans, løytnant **Edvard Kalsveen** i et minneord.

Etter tragedien på Tjuv-holmen ble det sagt at han kastet seg over sprenglad-ningen for å redde kame-raten. Dette er neppe riktig, for det hele skjedde så fort at han ikke kunne rekke å reagere. – *Men Leif var man-nen som helt sikkert kunne ha reagert slik,* sa Johs Lar-sen.

Den 14. juni 1945 ble Leif Hagen gravlagt ved Stange kirke, og senere på sommeren reiste milorg-vennene en minnestein på grava hans. Ved den an-ledningen skrev forfatter-en og motstandskvinnen **Ingeborg Refling Hagen** flere dikt, som under se-remonien ble framført av henne selv og av en rekke skoleelever. Et av dem het "Kongedagen", det slutter slik:

*Det var på Kongedagen
og Leif han nynnet gla:
«Gud signe deg min
Håkon!»
Men så gikk skuddet
av ...*

*Det sies den dør tidlig
som guderne har kjær
og Leifen du var elsket
det viste seg alt her.*

*For dine venner bærer
ditt minne over grav
og tar den døde med
seg
på frihetens dag.*

REIST AV MILORG-VENNER: Minnesteinen på Leif Hagens grav på Stange kirkegård. Foto: Egil M. Kristiansen